

Läkartidningen för 80 år sedan: »Akademisk utbildning för kvinnor dålig förberedelse för moderskap«

Ännu drygt 50 år efter det att Kungl Maj:t 1870 meddelade att även kvinnor skulle beredas tillträde till läkarutbildningen var det inte alla som var tillfreds med denna tingens ordning. Både arbetsmarknadsskäl samt kvinnors »sanna kallelse som familjemo-der« anfördes som argument i en läkartidningsartikel publicerad för 80 år sedan.

»Även utan lagändring kommer nog läkarbanan att så småningom förbehållas åt männen. Ty ju mer det allmänna kvinnomedvetandet blir genomträngt av den övertygelsen, att långa akademiska studier mer än något annat fysiologiskt och samhälligt sänker kvinnans utsikter på äktenskapsmarknaden, utgöra en dålig förberedelse till ett sunt moderskap, desto färre bli de kvinnor som komma att välja läkarbanan.«

I artikeln »Huru mota ett hotande läkareproletariat« (Svenska Läkartidningen 13/1924) pläderar Erik Tretow, provinsialläkare i Västerhaninge söder om Stockholm, för att intagningen till läkarutbildningen – med förebild från utbildningen till postverket – borde förbehållas manliga sökande. Som motiv anfördes bl a den starkt växande utexamineringen av läkare, som de två föregående åren uppgått till hela 130 per år.

Tretow konstaterar att provinsialläkartjänsten i Pajala föregående år lockat inte mindre än tre sökande, och att »det ännu mindre eftersträvade Tärnastriktet« för länge sedan var upptaget. Medicinalstyrelsen noterade att det för 38 legitimerade läkare inte gått

att »anskaffa ens det kortaste förordnande«.

»Dessa siffror och dagtal visa tydligt nog, huru obefogad fruktan för en ihållande läkarebrist varit och huru fort förhållandena slagit om till det rakt motsatta«, framhåller Erik Tretow.

Utnyttjat männens ridderlighet

Med hänsyn till hans fortsatta argumentation kan man dock ifrågasätta om det enbart varit omtanken om läkararbetsmarknaden som väglett Tretows funderingar. Han framhåller själv att det trots allt varit få kvinnor som utbildats till läkare – allt som allt 53 under de senast gångna tio åren. Han fortsätter:

»Men genom sin könssammanhållning och sin förmåga att utnyttja männens, både kamraters och överordnades, ridderlighet, hava de tillskansat sig förmåner på bekostnad av sina manliga kamrater. Sålunda ha de lyckats få platser vid huvudstadens sjukhus, som icke stå i rimlig proportion till vare sig deras antal eller deras kunnighet.«

»Det är anmärkningsvärt, att de unge männen så stillatigande funnit sig i att bli förbigångna av mindre meriterade kvinnor. Benägenheten att överklaga utnämningar är eljes icke så alldeles ovanlig. Det tyckes, som om de unge Aesculapii-sönerna under samskoleundervisningens demoraliserande inflytande förlorat det rätta gosselynnet, utan vilket varje kamp blir föfång«, skriver Tretow.

Inget samhällsbehov

Han tillägger att det ju inte var för att tillfredsställa något samhällsbehov som kvinnor getts tillträde till läkarbanan. Snarare handlade det om makthavarnas undfallenhet inför strömningarna på »det underliga 1880-talet«, med resultat att man glömt »alla biologiska synpunkter vid arbetsfördelningen mellan man och kvinna i det nya samhället«.

Tretow utvecklar även sin syn på de äktenskapliga komplikationer som ju måste bli följderna av denna av naturen inte givna ordning:

»För en läkare är ett lugnt och lyckligt familjeliv av så utomordentligt stor betydelse, att det aldrig kan skattas högt nog. För den kvinnliga läkaren ställer sig saken rakt motsatt«, menar Tretow:

»Skall hon kunna något så när tävla med sina manliga kamrater, måste hon förbli ogift och försaka sin egentliga kal-

lelse som familjemo-der. Att samtidigt sköta en läkarpraktik och ett stort hushåll med barn i olika åldrar, det går icke utan att endera eller oftast bådadera bli-va lidande därpå.«

Halvhjärtad ursäkt

Men inte ens för 80 år sedan kunde en sådan betraktelse passera utan att röna en kritisk uppmärksamhet. Redan i påföljande nummer av Svenska Läkartidningen återkommer Erik Tretow med en partiell reträtt, då han erfarit att hans inlägg »sarat en del kvinnliga kolleger«:

»Jag ber att få försäkra att detta aldrig varit min avsikt, och jag beklagar, om jag valt mina ord så att något miss-

Sålunda ha de lyckats få platser vid huvudstadens sjukhus, som icke stå i rimlig proportion till vare sig deras antal eller deras kunnighet.

förstånd kunnat uppstå. /.../ Jag berörde därvid rätt allmänt kända förhållanden, men gjorde inga personliga angrepp på någon enda kärmedlem.«

Däremot viker Tretow inte från sin allmänna inställning i könsfrågan:

»De, av mina ärade läsarinor, som möjligen känna till mitt tidigare författarskap, torde veta att jag alltid känt det som min plikt att angripa kvinnosaksrörelsen, emedan den lägger så många hinder i vägen för många kvinnors äktenskapliga lycka.«

Han slutar:

»Samma synpunkter tror jag mig även nu hava klart och tydligt förfäktat, men detta innebär ingalunda att jag skulle vara kvinnohatare värd det motsatta könets grymma illvilja, snarare tvärtom.«

Erik Tretows ursäkt följs av ett redaktionellt meddelande, där det betonas att uttalandena helt får stå för författarens egen räkning. Redaktionen beklagar också att uttalandena gjorts i sådan form att de väckt ett »berättigat missnöje å flera håll«.

Uno Käärik

politisk redaktör, Läkartidningen